

«Το πλοίο των τρελών: οδηγίες χρήσεως»

Σύντομη συνέντευξη για την έβδομη συλλογή πολιτικών άρθρων της Σώτης Τριανταφύλλου, που μόλις κυκλοφόρησε.

ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΜΠΙΡΜΠΙΑΗ

Σώτη, μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη το καινούργιο σου βιβλίο με τον ελαφρώς προβokatόρικο τίτλο «Το πλοίο των τρελών: οδηγίες χρήσεως», με τον ομώνυμο πίνακα του Φραντς Μποργκέζε στο εξώφυλλο. Όλες οι συλλογές άρθρων μέχρι σήμερα, από τη «Φοβερή τροπή των πραγμάτων» μέχρι την τωρινή, δίνουν το στίγμα της περιόδου στην οποία αναφέρονται. Πιστεύεις, λοιπόν, ότι αυτήν την εποχή είμαστε... ακυβέρνητοι;

Ολόκληρος ο κόσμος γίνεται όλο και πιο «δυσκυβέρνητος» (η λέξη δεν υπάρχει, αλλά ας υπάρξει). Οι εξτρεμιστικές τάσεις, δεξιάς και αριστερές, μαζί με τη διεύρυνση της δημοκρατίας έχουν δημιουργήσει κατεστημένο πολιτικής ανυπακοής – η οποία θεωρείται αρετή, «γενναϊότητα», ακόμα και στο δημοκρατικό πολιτεύμα – ενώ, παράλληλα, η πολιτική και οι πολιτικοί έχουν χάσει σε κύρος και αξιοπιστία. Ακριβώς λόγω αυτών των τάσεων, αναδεικνύονται σε θέσεις εξουσίας, σε θέσεις λήψης αποφάσεων, άτομα με λιγότερα προσόντα από ό,τι στο παρελθόν. Αν και φυσικά υπάρχουν εξαιρέσεις, ο εκδημοκρατισμός και οι διαστροφές του αλλοίωσαν την ποιότητα των κυβερνήσεων: πριν από πενήντα χρόνια, πολλά από τα άτομα που σήμερα κατέχουν θέσεις, που έχουν εκλεγεί, δεν θα έφταναν ούτε μέχρι την πόρτα του κοινοβουλίου. Είναι γενικό χαρακτηριστικό των τελευταίων δεκαετιών: λείπει το φίλτρο ποιότητας... Μετριοκρατία. Ο καθένας μπορεί να εκδώσει βιβλίο, ο καθένας μπορεί να βραβευτεί, ο καθένας μπορεί να εκλεγεί. Ιδιαίτερα σε χώρες με καεκτικό νομικό πλαίσιο, όπου οι νόμοι είναι σχεδόν προαιρετικοί, η «δυσκυβερνησία» είναι μέρος της πολιτικής ζωής και αντιμετωπίζεται ως μορφή συνήθης, ως εθνικό χαρακτηριστικό. Το ερώτημα είναι πώς επιζητεί κανείς σε ένα τέτοιο περιβάλλον χωρίς να παρασυρθεί από το κύμα, χωρίς να γίνει κακός πολίτης.

—Ποια είναι η θεματολογία των άρθρων αυτού του τελευταίου ενάμισι χρόνου; Από το 2013 έχουν εκδοθεί επτά συλλογές με επιλογή από την αρθρογραφία σου, κυρίως στην Athens Voice και την εφημερίδα τα Νέα. Τι διαφοροποιεί την καθεμία από αυτές;

Μερικά φαινόμενα παραμένουν ίδια, ενώ εμφανίζονται καινούργια. Η διεθνής κατάσταση αλλάζει αρκετά γρήγορα, ίσως γρηγορότερα απ' ό,τι μπορούμε να καταγράψουμε. Όλα τα βιβλία με τα άρθρα χωρίζονται σε θέματα: αμερικανική εσωτερική και εξωτερική πολιτική (με την οποία ασχολούμαι ιδιαίτερα), αμερικανικός πολιτισμός, διεθνής γεωπολιτική, Ευρώπη, ελληνική πραγματικότητα... Καμιά φορά γράφω για τον κινηματογράφο, τις μεγαλουπόλεις και το ροκ εντ ρολ... Σε κάθε συλλογή αποτυπώνεται, κατά κάποιον τρόπο, τι συμβαίνει και το πώς το προσλαμβάνω, το πώς το προσλαμβάνουμε πολλοί από μας, στη διάρκεια της διατίαιας: σίγουρα η διατίαια 2015-2016 διαφέρει από τα δύο πιο πρόσφατα χρόνια της ζωής μας στην Ελλάδα και τον κόσμο.

—Απλάδι μπορεί κανείς να διαβάσει ακόμη και σήμερα το «Ασκήσεις αταραξίας» που εκδόθηκε από τις εκδόσεις Athens Voice πριν από σχεδόν δέκα χρόνια;
Δεν ξέρω αν έχει ενδιαφέρον. Πάντως το «Ασκήσεις αταραξίας» ήταν επίσης «οδηγίες χρήσεως»: πώς να μη χάσουμε την ψυχραιμία μας επί κυβερνήσεως ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και επί των πρώτων ημερών της ανάδυσης του Ντόναλντ Τραμπ, η οποία έφερε στην επιφάνεια πολλά λανθάνοντα προβλήματα.

—Υπάρχουν ζητήματα στα οποία επιμένεις περισσότερο από άλλα...

Επιμένω σε μερικά ζητήματα, τα οποία είτε δεν συζητάμε επαρκώς είτε πιστεύω ότι τα συζητάμε με λανθασμένο

τρόπο. Προσπαθώ από τη μικρή μου θέση να προειδοποιήσω για μερικές καταστάσεις που μας έρχονται και που πολλοί άνθρωποι στη χώρα μας δεν αντιλαμβάνονται. Όπως είναι φυσικό, ασχολούμαι με τους τομείς που ξέρω – διεθνείς σχέσεις, ΗΠΑ – και είμαι πάρα πολύ προσεκτική σε τομείς που δεν ξέρω: π.χ. περιβάλλον, ενέργεια, κλίμα κλπ.

—Τα τελευταία χρόνια νομίζω πως ασχολείσαι λιγότερο με την Ελλάδα.

Πράγματι, στο «Πλοίο των τρελών» υπάρχουν λιγότερα άρθρα αποκλειστικά ελληνικού ενδιαφέροντος από όσα στους προηγούμενους τόμους. Η αιτία είναι η περιρρέουσα φλυαρία για την Ελλάδα: μιλούν πολλοί και μιλούν πολύ. Οπότε προτιμώ να φωτίσω θέματα για τα οποία δεν μιλούν. Το σημαντικό δεν είναι η «γνώμη»: χρεώσουμε επικίνδυνα πάνω σ' ένα πφαισίοτε γνώνμν: όλοι εκφράζουν τη γνώμη τους για όλα, λες κι όλες οι γνώμες είναι ισοβαρείς. Το σχολείο και η οικογένεια δεν προβάλλουν την αξία της ταπεινότητας, της επιγνώσης της αμάθειας. Και παρ' όλη την αυτοπεποίθηση που έχουν οι φορείς των γνώνμν, κανείς δεν ενδιαφέρεται για γνώμες: αν κάνει κάτι χρήσιμο ο πολιτικός αναλυτής, ο αρθρογράφος, είναι η περιγραφή μιας διαδικασίας διαμόρφωσης γνώμης, η επεξεργασία δεδομένων που οδηγούν στη γνώμη. Πρωτίστως, χρειάζονται δεδομένα, πηγές, γνώση του υποβάθρου των γεγονότων. Να τι περιμένει ο σοβαρός αναγνώστης από ένα σοβαρό άρθρο. Πληροφορίες, λογικά επιχειρήματα, προτάσεις.

—Ποιες θα έλεγες ότι είναι οι πολιτικές, οι ιδεολογικές, αρχές που διατρέχουν τα άρθρα;

Οι αρχές είναι μάλλον ηθικές παρά ιδεολογικές. Θέλω να είμαι δίκαιη σε αυτά που γράφω. Άρα, χρειάζεται ενημέρωση, μελέτη και κατανόηση. Όπως όλοι μας, έχω κάποιες ιδεολογικές αρχές: π.χ. περί φιλελεύθερης δημοκρατίας, χωρίς ωστόσο να είμαι «φιλελεύθερη». Δεν ευθυγραμμίζομαι καθόλου με τη φιλελεύθερη ευρυχωρία. Αλλά, βεβαίως, ο φιλελευθερισμός έχει πολλή πρόσωπα. Υποστηρίζω εκείνη τη μορφή της μειοψηφικής σοσιαλδημοκρατίας που έχει μάθει από τα λάθη της κι από τις ολέθριες υποχωρήσεις της έναντι της αριστεράς.

—Οι αναγνώστες αυτών των βιβλίων ποιο είναι;

Στην Ελλάδα πολλοί άνθρωποι ενδιαφέρονται για την πολιτική και για όσα συμβαίνουν στον πλανήτη. Έχομε το βλέμμα στραμμένο προς τον κόσμο πολύ περισσότερο από τους Γάλλους, που αδιαφορούν για όσα δεν άπτονται της δικής τους πραγματικότητας. Το πρόβλημα είναι πάντοτε η ιδεολογία,

οι υπεραπλουστεύσεις, τα στερεότυπα... Άκουσα, για παράδειγμα, στην ελληνική τηλεόραση τις ειδήσεις από τη Νέα Καληδονία: ολόκληρη η παρουσίαση της κατάστασης είναι λάθος... Είναι εντελώς επιφανειακή, είναι αντιστοιχία από κάποιο γαλλικό ΜΜΕ με το οποίο οι εντόπιοι δημοσιογράφοι συμφωνούν. Δεν κάνουμε δουλειά έτσι... Σε ένα βιβλίο με άρθρα, μερικά από τα οποία είναι πολυσέλιδα, υπάρχει περιθώριο να κατανοήσει καλύτερα τον κόσμο στον οποίον ζούμε και που καλούμαστε να βελτιστούμε.

—Ποια άρθρα μένουν έξω από αυτούς τους τόμους;

Οπωσδήποτε κάποια πρέπει να μείνουν έξω, γιατί αλλιώς θα εκδοθούν βιβλία χιλίων σελίδων. Αφαιρώ όσα έχουν άμεση επικαιρότητα όταν τα γράφω κι έπειτα τα μικρογεγονότα στα οποία αναφέρονται έχουν μισοξεχαστεί. Η μεγάλη ποσότητα οφείλεται στο ότι είμαι επαγγελματίας δημοσιογράφος, δεν είμαι συγγραφέας που αρθρογραφεί πότε πότε, ούτε ιστορικός που αναζητεί κάπου κάπου τα θέματα του γνωστικού πεδίου. Κάνω αυτήν τη δουλειά επί σαράντα τρία χρόνια. Και κάμποσα από αυτά τα χρόνια δεν έχω την ελευθερία του λόγου που θα ήθελα να έχω.

—Γιατί; Η ελευθερία λόγου δεν είναι δεδομένη (!);

Οι εφημερίδες είχαν, όπως πάντοτε, κάποια πολιτική ταυτότητα και οι αρχισυντάκτες την ακολουθούσαν, είτε επειδή ταύτιζονταν ιδεολογικά είτε επειδή δεν είχαν ιδέα για τίποτα. Εμείς οι υπόλοιποι ήρπνε να στρογγυλεύουμε τις απόψεις μας, ώστε να μην έρχονται σε σύγκρουση με εκείνη που κυριαρχούσε. Εξάλλου, για πάρα πολλά χρόνια, στην Ελλάδα δεν υπήρχε δημοσιος διάλογος: το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ είχαν χτιστεί κρατική ιδεολογία και κρατική γλώσσα: ήμασταν ένα είδος Σοβιετίας... Πολλά ήταν όσα δεν επιτρέπονταν να εξομολογηθεί κανείς... Κι όταν μια λέξη ακουγόταν ελαφρώς πιο λόγια από τη γλώσσα της πίστασης, οι διορθωτές καγχαζαν: μπράβο, παραμορφωμένη! Και τώρα βρες συνώνυμο για να καταλάβεις ο κόσμος! Δεδομένη ήταν η αιτολογιοκρατία, όχι η ελευθερία του λόγου. Αλλά και να μιλούσαμε ελεύθερα, ουδείς μάς άκουγε: οι απόψεις που απέκλιναν θεωρούνταν «αιρετικές» η λέξη τα λέει όλα. Νομίζω ότι, ως δημοσιογράφοι, δεν ζήσαμε μόνο σε πλοίο τρελών, αλλά σε παράδεισο τρελών. Για παράδειγμα, επί δεκαετίες, η ενασχόληση με τις ΗΠΑ στην αρθρογραφία και τη μυθοποίηση προκαλούσε υποψίες: αχά... Κατάσκοποι της CIA... Αχά... Όσο για τις σχέσεις μεταξύ συναδέλφων, επικρατούσε φθόνος και ανταγωνισμός τύπου βαθιάς επαρχίας: δεν υπήρχε χώρος για ελευθερία του λόγου. ❏

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
Στο πλοίο των τρελών
εκδ. Πατάκης